

Skipulagsstofnun
Sigmar Arnar Steingrímsson,
sviðsstjóri umhverfissviðs
Laugavegi 166
150 REYKJAVÍK

Garðabær, 14. desember 2016
2015090026/42-2
KHS, TB
jgo/tb

Frummatsskýrsla, Vestfjarðarvegur (60) milli Bjarkalundar og Skálaness, Reykhólahreppi, umsögn

Vísað er til bréfs dags 24. október sl þar sem Skipulagsstofnun óskar eftir því að Náttúrufræðistofnun gefi umsögn um mat á umhverfisáhrifum Vestfjarðavegar milli Bjarkalundar og Skálaness og þá í samræmi við reglugerð nr. 660/2015 um mat á umhverfisáhrifum.

Náttúrufræðistofnun er ætlað á grundvelli starfssviðs stofnunarinnar (sbr. 68. gr. laga nr. 60/2013) að meta hvort gerð sé á fullnægjandi hátt grein fyrir fyrirhugaðri framkvæmd og umhverfi, umhverfisáhrifum og mati framkvæmdaaðila á þeim, þörf á að kanna tiltekin atriði frekar, mótvægisáðgerðum og vöktun.

Framkvæmd og umhverfi

Náttúrufræðistofnun telur að framkvæmdaaðli geri á fullnægjandi hátt grein fyrir fyrirhugaðri framkvæmd og umhverfi.

Umhverfisáhrif og mat framkvæmdaraðila á þeim

Náttúrufræðistofnun telur að framkvæmdaaðli geri í flestum tilvikum fullnægjandi hátt grein fyrir umhverfisáhrifum fyrirhugaðrar framkvæmdar og það sama á við um mat framkvæmdaaðila á þeim. Á þessu eru nokkrar undantekningar sem gerð verður frekari grein fyrir hér að neðan og er þá fylgt kaflaheitum og blaðsíðutali í frummatsskýrslu.

6.7 Fuglalíf

Haförn

Fram kemur að arnarvarp sé í Djúpafirði og að leiðir H1 og Þ-H liggi nálægt þekktum varpstað. Eins að sprengingar á leiðum D2 og H1 geti haft í för með sér mikinn hávaða og mögulega haft áhrif á arnarvarp á varptíma (bls. 181). Í samanburði á áhrifum leiða á fuglalíf

(Tafla 6.7.2, bls. 182) er það mat Vegagerðarinnar að leið A1 hafi óveruleg áhrif á haförn en aðrar leiðir hafi nokkuð neikvæð áhrif.

Í niðurstöðum um mat á umhverfisáhrifum á fuglalíf er fullýrt að leið H1 muni hafa mest neikvæð áhrif á erni, en að áhrifin verði aðeins tímabundin vegna sprenginga á framkvæmdatíma (bls. 311). Ekki er ljóst hvernig komist er að þessari niðurstöðu, enda er hún í ósamræmi við það mat sem kemur fram hér að ofan. Að mati Náttúrufræðistofnunar velta áhrif á arnarvarp á framkvæmdatíma á því hvernig staðið verður að framkvæmdum. Tiltölulega auðvelt ætti að vera hnika einstökum verkþáttum þannig að framkvæmdir valdi ekki óæskilegum truflunum. Varanleg áhrif framkvæmda verða einhver en væntanlega ásættanleg svo fremi sem gefnar forsendur haldi. Þó er ljóst að umferð um veg um mynni Djúpafjarðar og aukið aðgengi að þessu svæði í kjölfarið mun valda meiri truflunum en þeir kostir sem sneiða þar hjá.

Álft

Fram kemur að 400-800 álfir felli fjaðrir á Djúpafirði og að fellifuglar hafi einnig sést í Gufufirði (kafla 6.7.1, bls. 178). Fullýrt er að „*ekkert bendi til þess að umtalsverðar breytingar verði á fellistöðvum eða fæðuöflunarsvæðum fugla síðsumars vegna þverana Þorskafjarðar, Djúpafjarðar eða Gufufjarðar, ef tryggður verður óbreyttur vatnsbúskapur í firðinum. Þveranir fjarðanna ættu ekki að hindra ferðir fuglanna eða hafa áhrif á fæðuöflun þeirra.*“ (kafla 6.7.4, bls. 181). Vitnað er í skýrslu Náttúrustofu Vestfjarða frá árinu 2005 (Fuglalíf í Gufudalssveit og nágrenni) máli þessu til stuðnings.

Að mati Náttúrufræðistofnunar eru þessar fullyrðingar um að þveranir ættu ekki að hindra ferðir álfta og fæðuöflun þeirra ekki rökstuddar og er ekki vísað til neinna heimilda eða athugana því til stuðnings. Sama á við um mat framkvæmda aðila að framkvæmd ætti ekki að hafa áhrif á fugla á síðsumri, óháð leiðavali (kafla 6.7.4, bls. 181).). Í samanburði á áhrifum leiða á fuglalíf (Tafla 6.7.2, bls. 182) er það mat Vegagerðarinnar að allar leiðir hafi óveruleg áhrif. Nær væri að segja (a.m.k.) að óvissa sé um áhrif leiða H1 og Þ-H).

Þrír valkostir gera ráð fyrir vegfyllingum um mynni Djúpafjarðar og Gufufjarðar sem hljóta að verða einhver hindrun fyrir álfirnar sem hingað til hafa fært sig mikið milli þessara fjarða. Hefði t.d. mátt styðja þessa fullyrðingu með athugunum í Gilsfirði en þar fella álfir fjaðrir sitt hvorum megin við vegfyllinguna. Auk þess skal bent á að fjöldi álfta á í fjörðunum þremur hefur aukist mikið undanfarin ár og voru þar alls um 1500 fuglar í fjaðrafelli síðastliðið sumar, langflestar á Djúpafirði. Er þetta 4-5% af íslenska álfstafninum og hefur þetta svæði því ótvírætt alþjóðlegt verndargildi fyrir álft og hefur haft lengi. Álfstafninn var nýlega metinn og er nú um 34 þúsund fuglar (Hall o.fl. 2016. Population size and breeding success of the Icelandic Whooper Swan *Cygnus cygnus*: results of the 2015 international census. Wildfowl 66: 75–97).

Æðarvarp. Fullýrt er að eina mikilvæga búsvæði varpfugla sem verði raskað sé friðlýst æðarvarp á Stað og Árbæ sem leiðir A1 og I liggi um og að þessar leiðir hafi því meiri neikvæð áhrif á fugla en aðrar leiðir (kafla 6.7.4, bls 181).). Í samanburði á áhrifum leiða á fuglalíf (Tafla 6.7.2, bls. 182) er það mat Vegagerðarinnar að leiðir A1 og I hafi veruleg neikvæð áhrif á varpfugla (æðarvarp) en aðrar leiðir nokkuð neikvæð áhrif. Hér telur Náttúrufræðistofnun að nokkurs misskilnings gæti. Umrætt svæði telst að vísu friðlýst æðarvarp, sbr. mynd 6.2.4, bls. 116. Æðarvarp á umræddum jörðum er væntanlega að

langmestu - eða jafnvel öllu leyti í eyjum sem ekki fjarar út í og því er afar ólíklegt að vegagerð muni hafa nokkur umtalsverð áhrif á æðarvarp á Stað og Árbæ sem reyndar er eitt af stærstu æðarvörpum á landinu (sbr bls. 115). Náttúrufræðistofnun telur því of mikið gert úr áhrifum þessara leiða á fuglavarp. Væntanlega er hægt að varpa ljósi á þetta með samtali við þá sem nýta varpið.

Straumönd. Bent er á að straumönd (er á valista sem tegund í nokkurri hættu) verpi líklega upp með Djúpadalsá og Gufudalsá en að vegaframkvæmdir ættu ekki að hafa mikil áhrif á hana. Annars staðar er fullyrt að leið D2 gæti haft meiri áhrif á varp straumandar en aðrar leiðir, því mögulegt sé að framkvæmdir við ósa Djúpadalsár gætu truflað varp hjá straumöndinni (kaflí 6.7.4, bls 181). Í samanburði á áhrifum leiða á fuglalíf (Tafla 6.7.2, bls. 182) er það mat Vegagerðarinnar að leið D2 hafi nokkuð neikvæð áhrif á tegundir á valista (les straumönd), en að aðrar leiðir hafi óveruleg áhrif. Náttúrufræðistofnun bendir á að ósar Djúpadalsár teljast ekki varpkjörlendi straumanda, þótt þær fari þar um og hafi sést þar með stálpaða unga, eins og fram kemur í fylgiskjöllum. Því er að mati Náttúrufræðistofnunar afar ólíklegt að vegagerð á þessu svæði hafi nokkur áhrif á straumendur og ætti því mat á áhrifum á straumönd að vera það sama fyrir alla kosti.

Samanburður á áhrifum leiða á fuglalíf (Tafla 6.7.2, bls. 182). Í töflunni er dregið saman mat Vegagerðarinnar á áhrifum mismunandi kosta á fuglalíf.

Náttúrufræðistofnun telur í ljósi þessi sem fram kemur hér að ofan að áhrif leiða A1 og I á æðarvarp séu ofmetin um 1-2 flokka; að áhrif leiðar D2 á fugla á valista sé ofmetin um einn flokk (sbr. umfjöllun um straumönd hér að ofan og að áhrif þeirra leiða sem þvera Djúpa fjörð og Gufufjörð um mynni þessara fjarða á fugla síðsumars séu óþekkt, sbr. umfjöllun um álfh hér að ofan.

Að mati Náttúrufræðistofnunar ber því að endurskoða niðurstöðu um mat á umhverfisáhrifum á fugla (bls. 311) en þar er komist að þeirri niðurstöðu að leiðir Þ-H og H1 muni hafa minnst áhrif á fugla og verði þau óveruleg. Á sama hátt er komist að því að leið D2 muni hafa nokkuð neikvæð áhrif á fugla og er þar sérstaklega vísað í straumönd. Loks að leiðir I og A1 muni hafa mest áhrif á fugla (talsverð neikvæð áhrif) og er þar sérstaklega vísað til friðlýsts æðarvarps.

6.10 Lífríki í fjöru, leiru og á grunnsævi

Sýndar eru samantekt á skerðingu á fjörugerðum sem hljóttast munu af mismunandi valkostum (Tafla 6.10.4, bls. 214); skerðingu sjávarbotns vegna vegagerðar og botnsrofs (Tafla 6.10.5, bls. 216 og myndir á bls. 217.); og skerðingu marhálms (Tafla 6.10.6, bls. 221). Þessar upplýsingar eru síðan notaðar til að bera saman áhrif leiða á lífríki í fjöru, leiru og grunnsævi (Tafla 6.10.7, bls. 223).

Að mati Vegagerðarinnar verða áhrif leiðar A1 og I talsverð neikvæð á lífríki í fjörum og leirum, en áhrif leiða D2, H1 og Þ-H þau sömu, þ.e. nokkuð neikvæð. Þetta mat virðist byggjast að mestu á flatarmáli skerðingar fjörugerða (Tafla 6.10.4). Þar kemur fram að samtals mun skerðast 11,8 ha við leið A1 og I; 9,5 ha við leið Þ-H; 6,1 ha við leið H1 og 4,2 ha við leið D2. Að mati Náttúrufræðistofnunar hefði verið nær í ljósi þessar stærðarskiptingar að skipa áhrifum af leið Þ-H með leið A1 og I en með leið H1 og D2. Álitamál er hvort það

breyti heildarmatinu fyrir áhrif á lífríki og fjöru.

Mótvægisáðgerðir og vöktun

Náttúrufræðistofnun gerir ekki athugasemdir við mótvægisáðgerðir eða vöktun er varðar framvindu gróðurs, en telur áform um aðra vöktun vera ófullnægjandi, sérstaklega í ljósi tiltekinnna óvissuþátta. Hafrannsóknarstofnun hefur bent á að mikilvægt sé að lífríki fjarðanna verði vaktað ef þeir verða þveraðir og þá sé jafnframt mikilvægt að gera úttekt á svæðinu áður en framkvæmdir hefjast (bls. 222). Vegagerðin gerir einungis tillögur um mælingar og vöktun er lúta að eðlisþáttum sjávar og útbreiðslu og þéttleika fiskungviðis (bls. 308).

Náttúrufræðistofnun telur að áhrif á fjöru og grunnsævi séu mestri óvissu undirorpin og leggur því til að aflað verði nauðsynlegra grunngagna og í framhaldi verði t.d. eftirfarandi þættir vaktaðir:

- Lífríki fjöru innan hugsanlegra þverana
- Marhálmur, þéttleiki og útbreiðsla
- Notkun fugla á fjöru og grunnsævi, þar með taldar álftrir í fjaðrafelli
- Þegar er fylgst náið með arnarvarpi á svæðinu og verður væntanlega áfram

Samlegðaráhrif

Í matsskýrslu er fjallað um samlegðaráhrif og þá einungis tveggja áfanga Vestfjarðarvegar (Tafla 6.13.2, bls. 299). Að mati Náttúrufræðistofnunar hefði Vegagerðin einnig átt að fjalla um samlegðaráhrif vegagerðar á verndarsvæðið við Breiðafjörð og í stærra samhengi. Þess má geta að þegar er búið að þvera fimm firði við Breiðfjörð (Hraunsfjörð á tveimur stöðum; Kolgrafarfjörð, Gilsfjörð, Mjóafjörð og Kjálkafjörð). Tvær þessara þverana (innri hluti Hraunsfjarðar og Gilsfjörður) höfðu mikil áhrif enda voru firðirnir í raun stíflaðir og mikið af fjörum eyðilagðist. Slík umfjöllun er í samræmi við leiðbeiningar Skipulagsstofnunar frá 2005: [samlegðaráhrif] „*getur einnig varðað áhrif sem fleiri en ein framkvæmd eða áætlanir hafa samanlagt eða sammagnað á tiltekinn umhverfisþátt eða tiltekið svæði*“.

Niðurstaða

Almennt má segja um frummatsskýrslu framkvæmdaáðila að hún sé vel unnin og ítarleg. Eins er mat á umhverfisáhrifum yfirleitt vel rökstutt og auðvelt að átta sig á forsendum þess. Náttúrufræðistofnun telur að Vegagerðin þurfi að endurskoða mat sitt á áhrifum á fugla og lífríki fjöru. Eins þarf ljósi umfangsmikilla vegagerðar og þverana á verndarsvæði Breiðafjarðar að meta samlegðaráhrif þeirra framkvæmda á svæðið í heild.

Náttúrufræðistofnun tekur undir það mat Vegagerðarinnar að leið D2 hafi minnst neikvæð umhverfisáhrif af þeim leiðum sem voru skoðaðar. Leiðaval Vegagerðarinnar virðist hins vegar alfarið byggja á öðru en niðurstöðu umhverfismatsins og því ekki vera í samræmi við b lið 1. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum þ.e. að draga eins og kostur er úr neikvæðum

umhverfisáhrifum framkvæmdar.

Virðingarfyllst

Jón Gunnar Ottósson
forstjóri

Trausti Baldursson